

УДК 338.2

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ТЕХНІКИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ НА ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Г.Є. Меньяйлова, кандидат економічних наук.

Кременчуцький університет економіки, інформаційних технологій і управління.

© Меньяйлова, Г.Є., 2014.

Стаття отримана редакцією 01.04.2014 р.

Вступ. Забезпечення населення продовольством, яке відповідало б сучасним вимогам якості, в обсягах, необхідних для збалансованого харчування, є в сучасних економічних умовах завданням не тільки виробників сільськогосподарської продукції, але й більшою мірою її переробників.

Переробні підприємства нашої держави повинні повноцінно забезпечувати населення продуктами харчування і бути ефективними за продукцією кінцевого споживання. Кризова ситуація, яка склалася сьогодні, як у сільському господарстві, так і на переробних підприємствах зумовила істотне погіршення забезпечення населення продуктами харчування з одночасним зниженням ефективності діяльності виробників сировини та переробних підприємств. Така ситуація вимагає розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення подальшого функціонування переробних підприємств України. Одним з напрямів підвищення ефективності функціонування вищеназваних підприємств є впровадження новітніх досягнень науки й техніки у сфері технологій переробки.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Проблеми розвитку підприємств АПК, у тому числі й вітчизняних переробних підприємств, їх адаптації до сучасних вимог ринкового середовища, підвищення ефективності виробництва продукції, в тому числі й за рахунок оновлення техніко-технологічної бази виробництва, знайшли своє відображення у наукових працях українських учених. Так, Т.Л. Мостенська [6], В.В. Лагодієнко [4] Г.В. Осовська [7] розглядають рівень застосовуваних техніки і технологій переробних підприємств як фактор забезпечення їх конкурентоспроможності та розвитку. В.Г. Андрійчук [1] прогресивність техніки та технологій розглядає, як мікроекономічний чинник підвищення ефективності аграрних підприємств; Л.О. Мармуль, І.В. Ксьонжик [5] процеси оновлення техніки й технологій переробних підприємств розглядають у контексті напрямів використання інвестиційних коштів. Проте наслідки технічної відсталості переробних підприємств, фактори, що гальмують упровадження передових техніки та технологій, ефективні напрями впровадження інновацій і шляхи розв'язання існуючих проблем залишаються недостатньо охоплені дослідженнями науковців.

Постановка проблеми. В умовах дорожчання всіх видів ресурсів (енергетичних, матеріальних, людських), а особливо сільськогосподарської продукції, актуальним стає питання підвищення ефективності, а більше й навіть раціональності їх використання. Велика частка переробної промисловості у собівартості готової продукції зумовлена високими амортизаційними витратами, наявністю малопотужного обладнання, застарілими технологіями, а також низьким рівнем використання потужностей переробних підприємств, високими, з огляду на фінансовий стан підприємств, витратами, пов'язаними з придбанням нових технологій і нового обладнання.

У статті розглянуто основні проблеми, що існують на підприємствах у сфері впровадження нової техніки й технологій та розроблено пропозиції щодо їх розв'язання.

Основний матеріал і результати. Згідно з визначенням Державного комітету статистики України, «переробне підприємство – юридична особа, її відокремлений підрозділ, які мають власні переробні потужності або їх орендують, та здійснюють перероблення певних видів придбаної (закупленої, давальницької сировини) або власно виробленої сільськогосподарської продукції» [9].

Більшість переробних підприємств України функціонують на базі потужностей, створених ще за радянських часів. Рівень механізації та автоматизації на переробних підприємствах суттєво різняться. Частина підприємств галузі вже оновили свою техніко-технологічну базу, частина ще ні. Найважливіша ситуація, коли підприємства з майже однаковою кількістю працівників, аналогічними техніко-технологічними базами суттєво різняться за обсягами переробки, чистим доходом, прибутком.

Удосконалення виробничих технологій дасть можливість розширити асортимент продукції та повніше використати всі компоненти, які входять до складу сировини, що використовується. Раціональна переробка всіх складових частин сировини на сьогоднішній день є одним з напрямів збільшення обсягів виробництва продукції й підвищення економічної та екологічної ефективності функціонування переробного підприємства. Останній вид ефективності діяльності підприємств на сьогоднішній день в Україні, на жаль, ще мало турбує і господарюючі суб'єкти, і державу, але з огляду на бажання нашої країни інтегруватися до Європейської спільноти цей аспект буде набувати більшої значущості.

Важливим у виробництві багатьох видів продукції переробних підприємств є те, що сучасні технології переробки, пакування й транспортування дозволяють суттєво підвищити терміни зберігання, а відтак і реалізації готової продукції. Так, терміни зберігання швидкопсувального питного молока при застосуванні інноваційних технологій можуть сягати півроку.

На сьогодні в Україні в жодній сфері виробництва не стимулюється на державному рівні впровадження нової техніки й технологій. Увесь тягар витрат на закупівлю нового обладнання, впровадження нових технологій несе підприємство. Крім того, не виконує стимулюючої функції в цьому напрямі й амортизаційна політика держави, яка має яскраво виражений фіскальний характер. Для активізації роботи з упровадження новітніх технологій переробними підприємствами необхідна цілеспрямована державна підтримка. З іншого боку, така підтримка повинна активізувати діяльність перш за все вітчизняних машинобудівників і стимулювати їх до створення нового обладнання. Досягнення позитивних результатів у цьому напрямі реальне лише за рахунок упровадження широкого комплексу економічних, правових та організаційних заходів. Українські вчені зазначають, що є необхідність «розроблення механізму державної підтримки науково-технічної та інноваційної діяльності, який сприяв би забезпеченню законодавчо встановлених нормативів бюджетного фінансування науки і науково-технічного прогресу та створенню передумов для сприяння використанню науково-технічних досягнень і забезпеченню на їх основі виробництва конкурентоспроможної продукції, вживання заходів для захисту інтелектуальної власності на вітчизняні винаходи та розробки на внутрішньому ринку і за кордоном» [6, с. 65].

За даними Державного комітету статистики України, кількість створених і використаних передових технологій у 2012 р. у виробництві харчових продуктів, напоїв складала 1335 одиниць, що становить близько 10,0% від загальної кількості. З них за державним контрактом – жодної. Для порівняння в операціях з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям ця кількість становила 1721 одиницю, або 13,0%. З них за державним контрактом – 57 од. Серед загальної кількості створених і використаних передових технологій, що впроваджені на переробних підприємствах, майже чверть займають технології, термін упровадження яких від 6 до 9 років – 329 од. (24,6%) [11].

За економічної кризи більшість підприємств України неспроможні власними коштами здійснювати технічне оновлення виробництва. Відтак виникає об'єктивна необхідність розвитку лізингового бізнесу, що робить ефективним залучення інвестицій для фінансової підтримки підприємств. Лізинг (англ. leasing – оренда) – довготермінова оренда (від 6 місяців до кількох років) машин, обладнання транспортних засобів, виробничих споруд, на умовах поворотності, терміновості й платності, на підставі відповідного договору між орендодавцем і орендарем, що передбачає можливість їх наступного викупу орендарем [3, с. 184]. У визначенні лізингу Світовим банком зазначається, що лізинг дозволяє використовувати майно, що є власністю однієї сторони, іншій стороні в обмін «на обумовлені контрактом лізингові платежі».

При всіх перевагах обсяги лізингових операцій в Україні є зовсім незначними. Згідно з аналітичними даними «Украгролізингу», «навіть у кращі часи лізингові інвестиції в технічне

переозброєння сільськогосподарського виробництва не перевищували 12 відсотків до обсягу фактичних витрат на придбання техніки і двох відсотків до обсягів, необхідних для простого відтворення наявного парку машин» [2]. Загальний обсяг лізингових угод в Україні становив лише 0,2 відсотка від ВВП, у той час у країнах ЄС він на порядок вищий – 2%.

У 2010 році було прийнято Постанову «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів» (назва в редакції від 20.10.2011) [10].

У цьому нормативному акті було враховано необхідність аграрних підприємств у довгострокових кредитних ресурсах, визначено терміни коротко- та довгострокового кредитування та умови надання пільгових кредитів на конкурсній основі підприємствам-позичальникам:

– у 2010 році за умови, що сума відсотків за користування кредитами не перевищує у національній валюті 25 відсотків річних, а в іноземній валюті – 16 відсотків річних;

– до 1 липня 2011 р., сума відсотків за користування кредитами не перевищує у національній валюті 21 відсоток річних, а в іноземній валюті – 13 відсотків річних;

– починаючи з 1 липня 2011 р., за умови, що сума відсотків за користування кредитами не перевищує у національній валюті 19 відсотків річних, а в іноземній валюті – 10 відсотків річних [10].

Усі відсотки враховують витрати за додатково укладеними договорами, предметом яких є надання банками послуг (розрахункове обслуговування кредиту, розгляд кредитного проекту, управління кредитами, консультаційні послуги). Такі заходи мають на меті не допустити здорожчення кредитів та уникнути підвищення їх вартості за рахунок нав'язування банками додаткових послуг і «прихованих відсотків». Компенсація надається на конкурсних умовах, проте для участі в конкурсі необхідно надати вже укладений кредитний договір. Відтак підприємство, що розраховує на таку компенсацію, в разі відмови може фінансово постраждати.

Слід також пам'ятати, що зі збільшенням питомої ваги кредитів банку в структурі капіталу знижується фінансова рівновага, кредито- та платоспроможність підприємства. Водночас активи, сформовані за рахунок банківського кредиту, мають норму прибутку, що зменшується на суму випланих відсотків, і, на жаль, більшість переробних підприємств не мають відповідного рівня рентабельності своїх активів.

Аналіз нинішнього стану ринку лізингових послуг показує, що в більшості випадків предметом лізингу є транспортні засоби, сільгосптехніка, офісне і банківське обладнання, обладнання для харчової промисловості, яке досить швидко окупається [2]. Державне стимулювання та підтримка розвитку лізингу в Україні з метою впровадження якісно нових технологій і обладнання справило б значний позитивний вплив на діяльність молокопереробних підприємств. Реалізувати таке завдання можна шляхом створення мережі державних лізингових фондів, котрі визначали б потреби кожної галузі в технологіях і обладнанні й з мінімальними фінансовими витратами надавали можливість підприємствам закуповувати високотехнологічне обладнання та надавати консультаційну допомогу в його виборі. Кінцевою метою функціонування таких фондів повинно бути підвищення технічного рівня підприємств, а не одержання прибутку. Держава отримає позитивний економічний ефект від функціонування таких інститутів за рахунок підвищення економічної ефективності переробних підприємств і рівня продовольчої безпеки.

Слід зазначити, що від удосконалення технологічних процесів, структури виробництва та поглиблення переробки сировини виграють не тільки переробні підприємства, але й виробники сировини. За результатами дослідження Литовського інституту аграрної економіки, частка сільського господарства у вартості молочних продуктів підвищується зі збільшенням глибини переробки сировини. Так, у вартості молока 2,5% й сиру кисломолочного така частка знаходиться на рівні 23 – 30%, у вартості масла вершкового, сирів твердих, сметани вона становить вже 39 – 43% [8]. Аналогічні результати отримані й у Фінляндії. При ПДВ на молочні продукти у розмірі 14,5% частка сільського господарства у роздрібній ціні молокопродуктів складає: молока 2,5% – 33,4%, сирів твердих – 37,6%, масла вершкового – 52,1% [6, с. 148].

Висновки. У процесі дослідження було виявлено основні проблеми в упровадженні нової техніки й технології на переробних підприємствах, що мають негативний вплив на їх ефективність, а саме: нестача власних фінансових ресурсів та високі витрати за позиковими. Існуюча система компенсації витрат за кредитами несе високі ризики для підприємств, що розраховують на такі компенсації. З метою сприяння переробним підприємствам у впровадженні нової техніки й технології запропоновано створити на основі самоокупності державні лізингові фонди; знизити ризики переробних підприємств при оформленні компенсацій за кредитними ставками за рахунок спрощення та прозорості механізму їх надання; розробити державні програми з підтримки вітчизняних виробників технологічного обладнання. Такі програми можуть передбачати особливі режими оподаткування для підприємств, що виробляють високотехнологічне обладнання, з метою зменшення ціни на них. Отримувати ефект від таких заходів держава має на стадії реалізації готової продукції переробних підприємств. Але необхідно враховувати, той факт, що сьогодні недостатньо переобладнати підприємство для того, щоб воно почало виробляти якісну продукцію, стало прибутковим і завоювало свій сегмент ринку. Потрібно забезпечити новий підхід до технологій виробництва, розроблення та випуску нових видів продукції переробних підприємств з урахуванням сучасних досягнень науки й техніки, при узгодженості вимог споживачів щодо якісних і цінових параметрів цієї продукції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрійчук, В.Г. Ефективність діяльності аграрних сільськогосподарських підприємств: теорія, методика, аналіз / В.Г. Андрійчук. – К.: КНТУ, 2005. – 292 с.
2. Дані з офіційного сайту НАК «Укragролізинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukragroleasing.com.ua/index.php?/istoriya-rozvitku-lizingu-v-ukrayini.html>.
3. Економічна енциклопедія: наукове видання. У 3 т. – Т. 1 / [відп. ред. С.В. Мочерний] – К.: Академія, 2000. – 864 с.
4. Лагодієнко, В.В. Розвиток переробної промисловості агропромислового сектору південного регіону / В.В. Лагодієнко // Наука. – 2010. – № 9. – С. 28 – 32.
5. Мармуль, Л.О. Інвестування інноваційного розвитку харчових і переробних підприємств: монографія / Л.О. Мармуль, І.В. Ксьонжик. – Миколаїв, 2011. – 153 с.
6. Мостенська, Т.Л. Системне забезпечення конкурентоспроможності підприємств м'ясної і молочної промисловості України: монографія / Т.Л. Мостенська, О.І. Драган, І.В. Суха. – К., 2010. – 168 с.
7. Осовська, Г.В. Профіль конкурентоспроможності переробних підприємств [Електронний ресурс] / Г.В. Осовська // Ефективна економіка // Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2288>.
8. Пошкус, Б. Ценовая цепь на молоко. Доля животноводов в конечной цене продукции занижена [Електронний ресурс] / Б. Пошкус // Крестьянские ведомости, 13.04.2009 // Режим доступу: <http://agronews.ru/articleview.php?AId=1829>.
9. Про затвердження Методологічних положень з організації державних статистичних спостережень щодо надходження сільськогосподарської продукції на переробні підприємства (Методологічні положення, розд. 2) Наказ Державного комітету статистики України від 17.01.2011 № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.FIN61637.html.
10. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2010 р. № 794 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/794-2010-%D0%BF>
11. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2012 році // Статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Розділ 17. Статистика науки та інновацій).

УДК 338.2

Меняйлова Галина Євгенівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту. Кременчуцький університет економіки, інформаційних технологій і управління. **Проблеми впровадження нової техніки та технології на переробних підприємствах.** Проаналізовано основні проблеми, що гальмують упровадження нової техніки і технології на переробних підприємствах України. Визначено шляхи їх розв'язання за рахунок удосконалення державних заходів у цій сфері. Обґрунтовано необхідність діяльності спеціальних лізингових компаній.

Ключові слова: техніка, технологія, переробні підприємства, стимулювання, ефективність, інновації, лізинг, державні заходи.

УДК 338.2

Меняйлова Галина Евгеньевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента. Кременчугский университет экономики, информационных технологий и управления. **Проблемы внедрения новых техники и технологии на перерабатывающих предприятиях.** Проанализированы основные проблемы, тормозящие внедрение новых техники и технологии на предприятиях Украины. Определены пути их решения за счет совершенствования государственных мер в этой сфере. Обоснована необходимость деятельности специальных лизинговых компаний.

Ключевые слова: техника, технология, перерабатывающие предприятия, стимулирование, эффективность, инновации, лизинг, государственные мероприятия.

UDC 338.2

Galina E. Menyaylova, Ph.D., Associate Professor of Management Department. Kremenchug University of Economics, Information Technologies and Management. **The problems of introducing new equipment and technologies for recycling companies.** The basic problems that hinder the introduction of new equipment and technologies for the recycling companies of Ukraine are analyzed. The ways to solve them by improving public measures in this area are determined. The need for special leasing companies activities is grounded.

Keywords: equipment, technology, recycling companies, stimulating, efficiency, innovation, leasing, public measures.